

De Slanke Spil

Nummer 30, november 2017

COLOFON

De Slanke Spil is een uitgave van de
Stichting Vrienden van het
Fruittelmuseum in Kapelle

Oplage: 320 exemplaren
Bankrekening : NL88RABO0331556790
email St. Vrienden: inharmony@zeelandnet.nl

Bestuursleden

Leo Nieuwenhuijze (voorz.)
Gommert Burger (secr./penningm.)
Adri Kloosterman
Ad van Liere
Bram Jille

Museum

Adres: Annie MG Schmidtsingel 1
4421 PM Kapelle
Telefoon: 0113-34 49 0
Website: www.fruittelmuseum.nl

Redactie Slanke Spil

Cathrien Kole
Ad Kole
email Slanke Spil: koleburger@zeelandnet.nl

In dit nummer:

Voorwoord	1
Programma Fruittelmuseum 2018	2
Barbecue 2017	
Fruittelmuseum blijft in beweging	3
Ontwikkeling plannen	
Vernieuwen FM	3

Scholenbezoek	4
Fietstocht 2017	5
Over beiers	6
Rother Weinapfel	6
Hoogstambomen	8

Voorwoord

Beste vrienden van het Fruittelmuseum,
Voor u heeft u de najaarseditie 2017 van De
Slanke Spil.

Er is weer een grote variatie aan stukjes
aangeleverd: een oproep à la Opsporing
Verzocht om meer informatie over de Rother
Weinapfel, een pleidooi voor de instandhouding
van hoogstambomen en dat er zo ver nagedacht
kan worden over de achtergrond van beiers zal
ook u misschien verbazen.

Er zit volop beweging in het Fruittelmuseum.
Dat blijkt uit het zeer gevarieerde aanbod van
activiteiten in het Jaarprogramma 2018
(concept).

Een nieuw opgezet tekencafé, een aangepaste
fietsroute en vernieuwd programma voor de
scholen zijn voorbeelden van wat er dit jaar is
aangeboden.

Ook lijken de plannen voor de ontwikkeling van
het Fruittelmuseum in een stroomversnelling
te raken. Er wordt gestreefd naar heropening
van een vernieuwd Fruittelmuseum op 1 mei
2018.

Voor het zover is, moet er echter nog veel werk
verzet worden. Graag ondersteun ik de oproep
die elders in dit blad gedaan wordt om je aan te

melden voor het verrichten van allerlei werkzaamheden.

Aan de vaste groep vrijwilligers zal het niet liggen. De komende tijd is de inzet van meer mensen echter zeer welkom.

Leo Nieuwenhuijze

Voorlopig Jaarprogramma 2018 Fruiteeltmuseum

Woe 3 jan	Kinderactiviteit Kerstvakantie Vleermuizenkast
Za 13 jan	Druivensnoeicursus m.m.v. Rinus Pikkaart
Za 20 jan	Startbijeenkomst snoeicursus 10.00 – 16.00 uur
Za 27 jan	Winterwandeling
Do 1 febr	Praktijkdag snoeicursus 13.00 – 16.00 uur
Za 3 febr	Praktijkdag snoeicursus 9.30 – 12.30 uur
Do 8 febr	Praktijkdag snoeicursus 13.00 – 16.00 uur
Za 10 febr	Praktijkdag snoeicursus 9.30 - 12.30 uur
Do 15 febr	Praktijkdag snoeicursus 13.00 – 16.00 uur
Woe 21 febr	Opa en Omadag (voorjaars- vakantie)
Za 24 febr	Praktijkdag snoeicursus 13.00 – 16.00 uur
Ma 9 apr	Lezing Vrienden van het Fruiteeltmuseum
Za 17 mrt	Entdag
Za 14 apr	Bloesemfietstocht
Za 21 apr	Bloesemfietstocht

Za 28 apr	Bloesemfietstocht
Woe 2 mei	Kinderknutselmiddag (meivakantie)
Za 12 tot 20 mei	Toujour Kapelle thematentoon- stelling in het museum
Za 12 mei	Spreekuur plantendokter 13.00 uur – 16.00 uur
Za 9 juni	Spreekuur plantendokter 13.00 uur – 16.00 uur
Za 7 juli	Spreekuur plantendokter 13.00 uur – 16.00 uur
Za 28 juli	Oculeerdemonstratiedag
Za 11 aug	Jaarlijkse Fruiteeltfietstocht
Za 25 aug	Determinatiedag pruimen-, kersen- vroege appel- en peren- rassen (onder voorbehoud)
Ma 3 sept	Vrijwilligersuitje
Woe 17 okt	Kinderactiviteit (Herfstvakantie) Appelmannetjes ?
Ma 12 nov	Lezing Vrienden van het FM
Do 6 dec	22-jarig bestaan FM
Vrij 21 dec	Midwinteractiviteit, avond

Iedere eerste woensdag van de maand:
HANDWERKCAFÉ

Barbecue 2017

Het is al weer even geleden, maar op 4 juli jl. heeft weer de jaarlijkse barbecue voor de vrijwilligers plaatsgevonden.

Vrijwilligers zijn het goud van het

Fruiteeltmuseum en de Stichting Vrienden van het Fruiteeltmuseum vindt het dan ook belangrijk om hiermee een blijk van waardering te geven. Het was weer een gezellige bijeenkomst, niet in de laatste plaats door de inzet van Gommert en Heleen Burger, die de organisatie voor hun rekening namen. En niet te vergeten: veel dank aan de Emté voor de sponsoring in natura.

Fruiteeltmuseum blijft in beweging

In de afgelopen maanden heeft het Fruiteeltmuseum met behulp van de vrijwilligers beslist niet stil gezeten. De tentoonstelling: Botanische kunst, Fruit in beeld, trekt gelukkig heel wat bezoekers, voor degene onder u die de tentoonstelling nog niet heeft gezien kan ik zeggen, dat er lovende woorden in het gastenboek staan. U heeft nog (of nogmaals) tot eind februari de gelegenheid de tentoonstelling te bezoeken.

De recente workshop Botanisch tekenen door Eline de Jong was zeker de moeite waard. Het heeft de deelnemers zo geïnspireerd, dat er naast het al bekende Handwerkcafé nu ook een tekencafé wordt opgericht; dit zal iedere 2e zaterdag van de maand plaatsvinden van 13.30 uur tot 16.00 uur. De eerste bijeenkomst was op zaterdag 14 oktober. Iedereen is welkom en neemt zijn eigen werk en materiaal mee. Alleen de consumpties zijn voor eigen rekening. Aanmelden is om organisatorische redenen handig. Dit kan via het mailadres: administratie@fruiteeltmuseum.nl.

Een ander hoogtepunt was de Fruiteeltfietstocht. Door de samenwerking met de diverse fruittelers, DLF en de familie Lenshoek, was het aanbod een mix van het vertrouwde met nieuwe elementen. In eerste instantie leek het weer een spelbreker te worden maar gaandeweg de dag klaarde het weer gelukkig op en met 375 deelnemers en een goede omzet zijn wij zeer tevreden.

Natuurlijk kijken we als museum ook vooruit, verderop in dit blad vindt u een stukje over de herinrichtingsplannen die mede mogelijk zijn

geworden door de donatie van de Vrienden van het Museum.

Elders in dit blad vindt u de (voorlopige) activiteitenagenda van 2018. U zult begrijpen dat het plaatsvinden van sommige activiteiten ook zal afhangen van externe factoren. Wij zullen in ieder geval ons uiterste best doen om al het geplande, desnoods vanaf een andere locatie, door te laten gaan, zodat het Fruiteeltmuseum niet vergeten wordt!

Addie Leendertse

Ontwikkeling plannen vernieuwing Fruiteeltmuseum

Nadat we als werkgroep herinrichting gebrainstormd hebben over allerlei uitgangspunten, begint zich nu een meer concreet plan af te tekenen. Het is best een tijdrovend proces, het gaat er natuurlijk om zoveel mogelijk te kunnen realiseren met het beschikbare (beperkte) budget. Toen duidelijk was wat de thema-indeling wordt en hoe we de functies zien van de verschillende ruimten en wat daaraan veranderd/verbeterd kan worden, hebben we 2 ontwerpers benaderd. Deze hebben beiden hun ideeën en schetsen gepresenteerd. Kortgeleden hebben we de knoop doorgehakt en onze voorkeur uitgesproken voor het bureau MuseumMakers. Dit bureau heeft al vele (kleine) musea ondersteund met de inrichting. Onder andere het Bevrijdingsmuseum, het Poldermuseum in Westkapelle en het museum in Dreischor. We horen alleen maar gunstige ervaringen daarover. Zij hebben een offerte ingediend die vrijwel aansluit op het beschikbare budget. Zij

zorgen voor de museale inrichting en de inrichting van het museumcafé.

Gisteren hebben we de ideeën in de vorm van een power point presentatie laten zien in de vrijwilligersbijeenkomst. De reacties waren positief en met de opmerkingen die zijn gemaakt kunnen we het plan nog bijschaven.

Het bouwkundige deel is uit het plan gehaald; dat willen we apart aanbesteden. Dat proces loopt.

De planning is nu dat we in het voorjaar van 2018 het plan willen realiseren. Dat betekent dat het museum dan dicht is. We streven naar een opening rond 1 mei. Voor allerlei hand- en spandiensten, zoals demonteren, verhuizen, opslaan, schoonmaken en schilderwerk doen we een beroep op de vrijwilligers.

Hopelijk is een aantal mensen bereid om dit soort praktische werkzaamheden uit te voeren, immers het museum is in die periode toch gesloten.

Museum inhoudelijk heeft het bureau input nodig. Dat gaat vooral om toelevering van teksten en gegevens. Daarom willen we een groepje opzetten, dat zich bezighoudt met het opstellen en afstemmen van teksten. De thematische indeling die we daarbij volgen, gaat langs de hoofdthema's: snoei, bloei, groei en oogst.

Daaronder willen we alle relevante onderwerpen hangen. Dit groepje zal ook voorstellen doen over de voorwerpen die we willen tonen.

Daarnaast is het zo dat de wijze van exposeren flexibel moet zijn, zodat de collectie makkelijk kan worden aangepast.

Voor beide werkgroepjes vragen we gegadigden. Wie daaraan wil bijdragen kan dat bij Addie kenbaar maken.

Er komt een spannende en drukke tijd op ons af. De doelstelling is hoog en kan alleen gehaald worden als er voldoende ondersteuning is.

Maar het belang is ook groot. Als we een toekomstbestendig museum hebben, is het voortbestaan van het museum beter gewaarborgd dan in de huidige situatie.

Ad van Liere, namens de Vrienden lid van de werkgroep herinrichting,

Veel bezoeken van schoolklassen in het museum

De laatste maanden is er door een aantal vrijwilligers hard gewerkt aan een nieuw programma voor schoolbezoek aan het museum. En gelukkig valt het in de smaak. Alle scholen in de omgeving zijn door het Fruitteeltmuseum benaderd en op die brieven is een aardige respons gekomen. Na de zomervakantie hebben we daardoor al heel wat leerlingen mogen verwelkomen. Daar zijn we heel blij mee, want er is veel werk verzet om een aantrekkelijke ochtend of middag te verzorgen. Er zijn lessen met bijvoorbeeld een speurtocht voor de jongste groepen (dus groep 3 en 4), maar er zijn bijvoorbeeld ook veilinglessen voor de wat oudere groepen.

Deze lessen laten o.a. zien hoe vroeger en nu het fruit werd vervoerd naar de veiling en hoe de prijs van de producten tot stand kwam.

Natuurlijk mogen de leerlingen zelf in de veilingbankjes plaatsnemen om een appel of peer te kopen en treedt een leerling op als veilingmeester die het product aanprijst en de minimumprijs vaststelt.

Op die manier brengen we ons museum ook bij de jeugd onder de aandacht. Als een leerling

met enthousiaste verhalen thuis komt, hopen we dat er later nog eens een bezoekje volgt van het hele gezin.

We hebben al bezoek gekregen van leerlingen uit Kruiningen en Nisse maar ook van diverse Kapelse scholen zoals de Juliana van Stolbergschool, de Eben-Haëzerschool en 't Honk.

We hopen dat er nog vele scholen zullen volgen. Bovenstaande foto geeft u een indruk van het schoolbezoek waar de leerlingen iets wordt verteld van de sorteermachine in de hal.

Bram Jille

Fietstocht Fruitteeltmuseum: een mooie traditie

Graag wil ik wat vertellen over de inmiddels traditionele fietstocht van de tweede zaterdag van augustus die langzamerhand een begrip geworden is bij veel deelnemers.

Eerst even wat terug in de tijd, want hoe is die tocht nou eigenlijk ontstaan?

We organiseerden altijd al een bloesemtocht en deze trok steeds meer deelnemers. Die tocht organiseren we elk jaar nog steeds overigens. We fietsen dan in groepjes van ongeveer 20 à 25 mensen onder leiding van een gids langs en door de boomgaarden. Veel fietsers zijn dan onder de indruk van de prachtige bloesem en willen graag meer leren over wat een fruitteler allemaal moet doen om het zo ver te krijgen. Ik rijd elk jaar mee als gids en krijg heel veel vragen. Gelukkig is op bijna alles wel een antwoord te geven!! Na afloop van die tochten

wordt er onder het genot van een bakje koffie altijd flink nagepraat in het fruitteeltmuseum. De vraag werd wel steeds sterker om deze tocht ook eens te maken als de appels en peren bijna plukrijp zijn.

Toen hebben wij in een vergadering met de vrijwilligers besloten om naast de bloesemtocht nog een fietstocht te houden in augustus langs diverse fruittelers die willen laten zien en hoe het op hun bedrijf allemaal werkt. De tocht moest ook niet te lang worden, dus werd afgesproken zo rond de 35 km te fietsen. In overleg met diverse fruittelers kwamen we uit bij de tweede zaterdag van augustus; dan is het is nog niet zo druk op de bedrijven.

Zo is het dus allemaal begonnen. Er werd een route uitgezet, er werden bordjes gemaakt (het eerste jaar hadden we er wel wat te weinig!), er moest een beschrijving van de route worden gemaakt en we vonden 13 of 14 bedrijven die gingen meedoen. We kregen steeds meer ervaring in de organisatie. De eerste keren kregen we wel eens te horen van de deelnemers: "Je zit net op de fiets en dan moet je er weer af voor het volgende bedrijf". Daar leren we ook weer van, want we hebben nu meestal zo rond de 9 of 10 stopplaatsen en gelukkig is er bij diverse bedrijven een toilet aanwezig. Behalve de fruitteeltactiviteiten hebben we op alle bedrijven nog andere activiteiten zoals kaartverkoop, houtsnijwerk, zagen met de motorkettingzaag, maar ook zijn er soms schilderijen en tuinbanken (te koop). Natuurlijk zorgen we dat op bijna alle bedrijven iets te eten en te drinken is. Ook staan er op elk bedrijf vrijwilligers klaar van het Fruitteeltmuseum die je iets kunt vragen en die je weer verder wijzen op de route.

We proberen zo veel mogelijk elk jaar een andere route te rijden met andere bedrijven. Gelukkig zijn veel bedrijven bereid mee te werken en daar zijn we blij mee.

Ook moeten we onze trouwe sponsors niet vergeten die ons op diverse manieren steunen voor die dag en waar we elk jaar terug kunnen komen. Dat is geweldig en verder zijn we heel blij met de medewerking van de gemeente Kapelle.

Je mag de hele dag lekker fietsen (en dat voor 6 euro per persoon, inschrijven kan tussen 9 en 12 uur) en je komt op plaatsen waar je anders niet mag komen. We zoeken altijd zo veel mogelijk autoloze wegen op, maar dat kan natuurlijk niet voor alle 35 km.

Het is niet moeilijk de route te vinden, want er staan overal bordjes, dus verkeerd rijden is er niet bij.

Ik zou zeggen: houd die tweede zaterdag van augustus vrij om mee te fietsen en te genieten van de prachtige boomgaarden in en rond Kapelle. U zult er geen spijt van hebben. Ik hoop u in 2018 (weer) te zien.

Adrie van Liere

Over beiers.....

Een stukje van dialectdeskundige Veronique de Tier, beschikbaar gesteld door Omroep Zeeland: Een beier is een bes, vooral een kruisbes en in sommige streken (o.a. Zuid-Beveland) ook een aalbes. Het is verwant met beer, het Middelnederlandse woord.

Ook het Duits kent Beere, het Engels Berry. Hun Germaanse voorloper is bazje. Beier is misschien ontstaan, omdat erin beir een ingevoegde glijer (de j) is toegevoegd. Dat gebeurde bijvoorbeeld ook bij het Duitse teur, dat van teur (duur) komt.

Een andere mogelijkheid is, dat het een samenstelling, contaminatie is van beer en bei.

Bei (denk aan aardbei) is ontstaan uit het Latijnse baca. Zowel beier als beere zijn hetzelfde woord als beze uit errebeze, maar er heeft een z/r-wisseling plaatsgevonden. Met een moeilijk woord noemen we dat

rotacisme.

Sommige mensen noemen op Facebook ook rebessel of rubessel als naam voor de aalbes. Het is een verkleinwoord van rebes, dat wellicht afgeleid van robes, rode bes. Een andere mogelijkheid is, dat het van het Latijnse ribes

komt. Weer anderen verwijzen ook nog naar jeniver, janniver voor aalbessen. De naam is ontstaan via het Franse genièvre, afgeleid van het Latijnse juniperus.

De naamsverwarring (aalbes/jeneverbes) is te verklaren door de gelijkenis van jeneverbessen en rode aalbessen. De naam kruisbes heeft niet direct iets te maken met het kruisje dat je ziet, maar wel met de haartjes op deze bezzen. Dat kruis is oorspronkelijk kroes (in het oosten noemt met deze bessen kroezels). In de vorm kroes die in Limburg nog te horen is, is de oude vocaal bewaard. Elders de 'oe' zich naar de 'uu' tot de 'ui' van kruisbes ontwikkeld. Croeselbesie is al aangetroffen in teksten uit de eerste helft van de 13e eeuw.

Rother Weinapfel, een vooralsnog onopgeloste pomologische puzzel

Inmiddels al vrij lang geleden, in 1997, werd ons op een determineer-bijeenkomst georganiseerd door de Noordelijke Pomologische Vereniging (NPV), te Gelselaar, in de Gelderse Achterhoek, een appel ter identificatie aangeboden waarvan de eigenaar alleen de lokale naam Wienappel kende. We hebben aan deze appel tot dusverre echter nooit een met zekerheid vastgestelde 'echte' naam kunnen verbinden.

Sindsdien zijn wij deze appel bij meerdere gelegenheden tegengekomen en hebben we zelfs de boomkweker in ons deel van Gelderland kunnen traceren (Westerhof, De Heurne). Hij had dit ras vanaf begin 1900 met name in het zuidelijk deel van de Achterhoek verspreid. Naar zijn eigen informatie was de oorsprong van zijn

Wienappel een al oude boom die bij de boerderij van zijn voorouders, dicht bij de grens met Duitsland, had gestaan.

Vele jaren van spuurwerk in de oude Nederlandse en Duitse pomologische literatuur, maar ook navraag bij Duitse collega's leverden echter geen bevredigende resultaten op.

Bij het doornemen van het ongeëvenaarde pomologische standaardwerk, *The Apples of New York* (Beach, S.A., 1905), kwamen wij echter een korte vermelding van een appel tegen die leidde tot de voorlopige conclusie dat we in het geval van de Wienappel waarschijnlijk te maken hebben met de door Beach zelfs bij haar Duitse naam, *Rother Weinapfel* (syn. *Red Wine*), genoemde appel. Beach geeft hiervan helaas maar een korte beschrijving, zonder afbeelding. Hij rangschikt haar onder de groep van Russische appels van het lowland raspberry type ('laagland framboos-type').

Om voor ons onbegrepen redenen is deze appel kennelijk nooit beschreven, noch ooit genoemd in de Duitse pomologische literatuur, hoewel deze ongetwijfeld uit Duitsland stamt en onder haar Duitse naam, door vroege Duitse emigranten naar Amerika meegenomen zal zijn.

Ik heb intussen een aantal malen pogingen gedaan om informatie omtrent het mogelijke ook nog huidige voorkomen van deze appel in genenbanken, bij particulieren, of bij boomkwekers the USA, maar dit is tot dusver helaas zonder resultaat gebleven.

Conclusie: ik zou het buitengewoon waarderen om nadere informatie omtrent deze buitengewoon interessante appel te ontvangen van bijvoorbeeld iemand die contacten heeft in Duitsland of in de USA.

Wij houden ons ten zeerste aanbevolen voor nadere informatie omtrent het ook nu mogelijk nog voorkomen van deze interessante appel, bijvoorbeeld in genenbanken waar dan ook ter wereld, waarin grote collecties historische appelrassen zijn ondergebracht, of die mogelijk zelfs tot op de dag van vandaag nog wordt gekweekt door particulieren.

Voor een andere afbeelding van de onderhavige appel mag ik verwijzen naar de betreffende sectie op mijn website

www.vergetenfruitrassen.nl

De belangrijkste vruchtkenmerken van onze, veronderstelde, *Rother Weinapfel*

Vruchtvorm: middelgroot, overwegend rond, soms licht hoog-gevormd, enigszins buikig naar kelkzijde, afgeplat aan steelzijde.

Schil: glad, lichtgroen, bij afrijping witgeel van kleur. Afhankelijk van stadium van rijpheid en mate van zonbeschijning, op de zongerichte zijde gedeeltelijk tot overwegend vlekkelig bloedrood geblost, met daar overheen, vaag zichtbare, wat donkerder rode strepen. Bij intensieve zonbeschijning is de appel over het grootste deel van het oppervlak meer egaal en intensiever bloedrood gekleurd.

Steel: dun, middellang, boven de vrucht uitstekend, groen tot licht bruin van kleur.

Steelholte: middeldiep, meest ondiep trechtervormig, met enige lichte, olijfgroene, enigszins straalvormig uitwaaierende roest bekleed.

Kelk: klein, gesloten, met korte groene, aan de basis vergroeide kelkblaadjes, die sterk wollig zijn aan de onderzijde.

Kelkholte: middelwijd, enigszins verzonken, met lichte ribben.

Klokhuis: klein, nauw en compact, met weinig, relatief kleine pitten.

Vruchtvlies: sneeuwwit, ook wel met enig rood doortrokken, tamelijk zacht, aromatisch en zachtzuur, maar vrij zoet door hoog suikergehalte

Tijd van rijpheid en gebruik:

Vanaf begin september plukrijp en geschikt voor consumptie.

Houdbaarheid:

Vrij goed, bij tijdige pluk en bij koele, beschutte buitenbewaring wel tot het eind oktober geschikt voor consumptie. In de koeling houdbaar tot het einde van het jaar.

Hennie Rossel

Hoogstambomen

Hoogstambomen staan tegenwoordig in hoog aanzien. Er wordt veel aandacht besteed aan de verzorging van deze oude bomen om ze zo lang mogelijk intact te houden. Jonge hoogstamboomgaarden komen nauwelijks meer voor. In de bedrijfsmatige teelt zijn ze niet bruikbaar meer. Het duurt immers vele jaren voor ze in productie komen en voor verzorging en oogst is zeer veel arbeid nodig. Daarom treffen we alleen nog (oude) hoogstammen aan op niet-commerciële percelen als particuliere of publieke tuinen. Zij blijven staan om hun landschappelijke waarde. Wij vragen ons af, waarom op bijvoorbeeld Zuid-Beveland, waar op diverse plaatsen bos is aangeplant, ook niet een plaatsje is ingeruimd voor hoogstamfruitbomen. De fruitteelt is daar immers al vanaf de vroege middeleeuwen aanwezig. En zelfs bij de beste verzorging zal er toch aan de oude percelen een einde komen.

Hoe komt het toch, dat er zo weinig hoogstammen zijn overgebleven en er zelfs aan dit fraaie stukje natuur een einde dreigt te komen?

Tot na de tweede wereldoorlog waren overal nog volop hoogstamboomgaarden te vinden, ook in Zeeland. Niet meer op gespecialiseerde bedrijven, maar wel in de zogenaamde boerenboomgaarden. In deze, bij de boerderijen gelegen grasboomgaarden, stonden allerlei oude rassen. De oogsten waren onregelmatig en vaak van middelmatige kwaliteit. De verzorging was minimaal, omdat tijden kennis ontbrak. In de directe omgeving was bij de gespecialiseerde

fruitteelters een veel betere kwaliteit te koop. Geleidelijk kwam er een einde aan het boerenbedrijf met eigen voedselvoorziening van akkerbouw, melk, vlees, groenten en fruit en deed ook de specialisatie daar zijn intrede.

Daarnaast speelde in die naoorlogse jaren de gedachte aan voedseltekort nog een belangrijke rol. De grond moest goed benut worden. Een lage opbrengst werd gezien als slecht beheer en verkwisting van opbrengstmogelijkheden. We kunnen het ons niet zo goed meer voorstellen, dat de overheid toen subsidies op landbouwproducten gaf, om het voedselpakket voor de burger betaalbaar te houden. Nu worden soms premies gegeven om grond uit de productie te nemen.

Logisch, dat de hoogstammen toen massaal werden gerooid. Deze pasten niet in het tijdsbeeld. Intussen zijn we, althans in de westerse wereld, van voedseltekort in voedseloverschotten terechtgekomen. We kunnen ons nu de weelde veroorloven om wat meer aandacht te geven aan de 'aankleding' van het landschap, zonder direct op economische motieven te letten. Misschien een goed moment om ook weer eens aan hoogstamboomgaarden te denken? Het zou kunnen, als men maar bedenkt, dat er van een bedrijfsmatige opzet geen sprake kan zijn. Als natuur/cultuurelement zou het toch best aardig zijn?

J. Ruissen

Woordzoeker

V	T	I	L	K	D	A	D	A	G	D
I	O	E	R	R	P	M	E	N	A	R
T	M	J	M	C	N	K	E	A	A	U
M	A	N	D	A	R	I	J	N	R	I
J	A	S	A	P	S	W	N	A	D	V
U	T	N	H	L	E	I	H	S	B	E
W	A	T	E	R	M	E	L	O	E	N
B	P	P	N	J	A	F	R	U	I	T
N	P	N	H	C	S	K	U	G	W	K
A	E	H	O	H	M	W	K	K	O	C
F	L	P	T	A	G	C	N	M	H	N

fruit	banaan	peer
appelsien	ananas	kiwi
appel	druiven	watermeloen
tomaat	aardbei	mandarijn